

AŞKI YENİDEN İCAT ETMELİ, BESBELLİ: *IL POSTINO*

Yalçın Savuran

Filozof **Alain Badiou** 19. yüzyılın tutkusunun “ütopyacılık”, 20. Yüzyılın tutkusunun “gerçekçilik” olduğunu söylemiş. 21. yüzyıl ise “gerçeklik ötesi”ni temsil ediyor gibi görünüyor. Öyleyse gerçekliği yeniden tesis etmenin yollarını keşfetmenin, patikalarını yürümenin tam zamanıdır. **Alain Badiou**, dünya gerçek anlamda yeniliklerle dolu, aşk da bu yenilenmenin içinde yer almalı, diyor. “Hakikat Sonrası Çağ” olarak adlandırılan ve gerçekle olan bağın zayıfladığı bir dönemde farklı ‘yok oluş isyanları’ görmekteyiz ve bu umut verici. Sinizmin kaderci söyleminden kurtulup yeniden aydınlanmanın, aklın, bilimin, gerçekliğin, empatinin başat olduğu bir yola girmek şart. **Badiou** aşkın bir tehdit altında olduğunu söylüyor ve 2010’lu yıllarda Paris’teki reklam sloganları dikkatini çekiyor. Meetic adlı bir internet sitesi şöyle sesleniyor: “Aşkı rastlantıya bırakmayın!”, “Aşka düşmeden âşık olunabilir!”, “Acı çekmeden de pekâlâ âşık olabilirsiniz!”. Sloganlar ilginçtir; kişi nasıl aşka düşmeden âşık olabilir? Risklerinden arınmış steril bir aşkın mümkün olduğunu bağırان aşk koçları bana *bilinçli farkındalık* yaratıyoruz diye beyinleri pasifleştiren akımın bileşenleri gibi geliyor.

Badiou “güvenlikli aşk”ı tarif ederken “Tüm risk karşısındakinin üstüne yıkılır. Güvenliğe ve rahatlığa karşı riski ve serüveni yeniden icat etmeli” diyor. Tam da içinden geçtiğimiz süreçte hükmedenler, sözde güvenlikçi politikalar için özgürlüğümüzü çaldığından bu risk ve sterillik-rahatlık meselesi daha da bir anlam kazanıyor. Filozofa göre aşkın iki temel düşmanı vardır: Sigorta sözleşmesi güvenliği ve kısıtlı zevklerin rahatlığı. Oysa aşk bir karşılaşma, bir olay ve iki kişi arasında bir kurma halidir. **Badiou** aşka dair felsefi üç görüşün olduğunu söyler; romantik düşünce, bir yanılısama olduğunu söyleyen düşünce ve bir sözleşme

(meetic) olduğunu söyleyen postmodern düşünce. Oysa ona göre Aşk hiç birine indirgenemeyecek kadar yoğun ve özgün bir hakikat içeriğine sahiptir. Zira kitabında aşkı gerçeklikle teyellendirdiği yerde şunları sorar: “Dünya birden değil de ikiden hareketle sınındığında nasıl bir yer olur? Dünya benzerlikten değil de farktan hareketle incelendiğinde, gerçekleştirildiğinde ve yaşandığında nasıl bir yer olur?”

Bir anlamda Aşk iki farklı kişinin bir araya gelmesiyle oluşan sonsuz farkın olumlanmasıdır **Badiou**'ya göre. Zira Aşk asla ötekinin alanında kendinden vazgeçmek, kendinden feragat etmek değildir. “Aşk, iki'nin aynı potada erimesi değildir; aksine erimeden, ayrı ayrı varoluşların birbirine yaklaşması ve duygusal bir köprü kurmasıdır. Aşkta, söz konusu olan iki kişinin farklılığı özümseyip yaratıcı kılmayı başarıp başaramamasıdır.” Bundan dolayı gerçek Aşk riski göze alıp acıyı birlikte alt edebilen aşktır. Birinin aşırı bencilliği ya da ötekinin kendinden vazgeçmesi veya kıskançlık gibi vasata indirgenmiş düşünce biçimi, olsa olsa ‘alt düzey’ bir ilişkiyi gösterir. Ve ilginçtir ki tam da bu alt düzey ilişki biçimleri normalmiş gibi televizyon dizilerinde genel izleyiciye sunulur ve olumlanır. **Badiou** için “Aşkın düşmanı bencilliktir, herhangi bir rakip değil. Şöyle de denebilir: Aşkımın en amansız düşmanı, yenmem gereken düşman, öteki değil benim, farka karşı özdeşliği isteyen, farkın prizmasında süzölmüş ve yeniden oluşturulmuş dünyaya karşı kendi dünyasını dayatmak isteyen ben.”

Aşk başka biriyle bir şeyler düşünmenin, yeniden icat etmenin, yeni bir dünya kurmanın, deneyimlemenin sürekliliğidir. Her gün yeniden bir tasarım sürecinin iki kişi tarafından paylaşımıdır. Farklılıklarla aynı yöne doğru bakabilmenin becerisidir. Bundan dolayı da Aşk devrimcidir. Yıkarak ve yeniden yapmak üzere riski göze almaktır. Kriz anlarında Aşk'ın gücü krizleri çözme başarısıyla da kendini gösterir. Kriz sonrası uzlaşma ve yaşamın devam etmesi bu güçle ilgilidir. Gerçek Aşk'ta hiç sorun yaşanmayacağını söylemek aptallık olur. Önemli olan sorunlardan korkmadan iki kişi olarak krizleri çözebilme becerisine sahip olmaktır.

Badiou'nun, **Rimbaud**'nun “aşkı yeniden icat etmeli, besbelli” cümlesinden yola çıkarak düşüncelerini dile getirdiği *Aşka Övgü* kitabı güzel önermeler içermekte. Tüm bunların ışığında gerçeklikle kurmacanın iç içe geçtiği **Antonio Skármeta**'nın *Neruda'nın Postacısı* kitabının *Il Postino* (Michael Radford, 1994) olarak sinemaya uyarlanmasıyla oluşan dile bakma ihtiyacı hissettim. **Skármeta**'nın kitabının kurmacası 1969'da başlar ve **Neruda**'nın ölümüne kadar

devam eder. Oysa **Postacı** filmi 1948'de başlar ve altı, yedi yıl sonra postacı Mario'nun ölümü ve **Neruda**'nın tekrar adayı ziyaretiyle biter. **Skármeta**'nın postacısı 17 yaşındadır, filmin postacısı ise 40 gibi. Neyse bunlar kurmacanın içindeki gerçeklik kaydırmaları, ne de olsa bir film. Asıl olan olay örgüsünün ve anlatım dilinin sinematografik olarak bize kattıkları. Filmde Matilde-Pablo, Beatrice-Mario ve Pablo-Mario aşklarının farklı şekillerde tezahürlerini görmekteyiz. Eski Yunanlılar öznelere açısından Aşk'ı tarif ederken o aşkı oluşturan tanrılardan yola çıkarlarmış, Eros, Philos ve Agape gibi. Eros kelimesiyle tanımlanan sevgi, yani iki kişi arasındaki, hayatı doğrulayan ve insan soyunu ebedileştiren sağlıklı bir sevgidir ama Eros'un bir de öteki yüzü vardır ki, unutmamamız gerekir, nefret ve yıkımın kaynağıdır. Philos dostlar arasındaki sevgidir. Eros'un ateşi artık sönmeye yüz tuttuğunda o iki kişiyi hâlâ bir arada tutan şey de Philos'tur, güvenilir dostluktur. Agape ise sevmenin ötesinde tüm boşlukları dolduran bir Aşk'tır. Ona çoğunlukla insanın tanrıya olan aşkı diye atıfta bulunulmuştur ama aslında Agape bir kişiye, bir olaya, bir kavrama, bir fikre yönelmek ve kendinden vazgeçmeden onunla dolu dolu olmaktır. Yunanca Aşk'ı tanımlama çabası içinde olan bu üç olgu pek çok noktada **Badiou**'nun yaklaşımıyla kesişir, çoğalır ve öteye taşınır.

Filmin kahramanı Mario Ruoppolo (**Massimo Troisi**) okuma yazma oranı çok düşük olan bir balıkçı köyünde belki de tek okuma yazma bilen ve babası gibi balıkçı olmamak için hayaller kuran biridir. Hayal kurmak, gerçekliği yadsımadan bugüne ve geleceğe dair düşünmek belki de Mario'nun kaçış alanıdır. Bir gün

kasabaya sürgün olarak **Pablo Neruda (Philippe Noiret)** ve Matilde gelir. Mario da bisikletiyle posta idaresinin hizmetine girerek, onun posta taşıyıcısı olur. Bu Mario açısından müthiş bir karşılaşmadır. İlişkiler daima ya bir karşılaşmayla ya da bir olayla başlar. Karşılaşmalar her iki taraf için de yeni besleyici alanlara açılabilir. Mario açısından yalnızca **Neruda** ile karşılaşmak değil aynı zamanda merakla onun şiirlerine ulaşmak ve onları anlamaya çalışmakla zenginleşir. Metaforun ne olduğunu öğrenir, hatta bir gün ben de şiir yazmak istiyorum ne yapmalıyım diye **Neruda**'ya sorduğunda, **Neruda** ona deniz kıyısında yürümesini tavsiye eder. Ne demektir deniz kıyısında yürümek, deniz kıyısında yürüyerek şiire ulaşmak mümkün mü?

Tüm bunlar bana **Augusto Rodin**'in bir dönem monografisini yazmak üzere onunla birlikte zaman geçiren **Rilke**'yi hatırlattı. Zira rivayete göre **Rilke** bir gün **Rodin**'e şiir yazmak istediğini ama düşüncede kısıtlandığını söyler. **Rodin** de hayvanat bahçesine gidiniz diye bir öneride bulunur. **Rilke** Paris'teki hayvanat bahçesine gider ve bir panter kafesinin önünde onu izleyerek saatlerini geçirir. Sonunda **Rilke**'den o güne dair ilk şiir çıkar.

Panter

Gözleri parmaklıkların geçişinden
Öyle yorgun bakmaya dermansız;
Sanki binlerce parmaklık demirden,
Ve arkasında yitik dünya apansız...

Peki, ne yapmıştır **Rilke** o kafesin önünde saatler boyunca? Soru yanlış sorulmuştur, bu süreçte **Rilke**'ye ne olmuştur diye düzeltmek gerekir belki de! **Rilke** boşluk olmuştur, nefes olmuştur, parmaklık olmuştur, panter olmuştur, göz olmuştur. Yoksa o şiir olamazdı, oluşamazdı.

Neruda, Mario'ya sahilde yürümesi tavsiyesinde bulunurken onun belki de kayaların arasındaki rüzgâr, denizin köpüğü, uzaktaki ada, çakıl taşları üzerindeki ayak sesi, kekik – geven çiçeklerinin kokusu gibi pek şey olmasını dilemiştir. Çevreyle kurduğumuz ilişkideki farkındalıklarımızdır bizi zenginleştiren ve onun dile gelmesidir. Zamanla Mario'yla **Neruda** arasındaki ilişkiyi Yunanlıların Philos'una benzetmek mümkün, dostluğa ve arkadaşlığa açılan bir aşk ilişkisi gibi. **Neruda**'nın yalnızca kişiliğiyle değil, yazdıklarıyla, şiirleriyle, konuştuklarıyla Mario'yu etkileyen, onun bilincini gıdıklayan varlığı. Peki, neden köyün ya da kasabanın diğer insanları değil de sadece Mario? Zira varoluşunu kadere değil de

başka bir arayışa açılan kapı gibi gören yalnızca o olduğu için. Önce arzu duymak, sonra duyulan arzuya doğru eyleme geçmekle pek çok şeyi başarmak mümkün. Mario'nun hayatındaki en önemli ilk değişiklik, etrafında olan bitenlere karşı duyarlılığını **Neruda** sayesinde harekete geçirmek olur. İkinci ve en önemli değişiklik ise Beatrice (**Maria Grazia Cucinotta**) ile karşılaşmaları.

Bir gün Mario kasabanın meyhanesinde. Langırt masasında ise Beatrice langırt oynamaktadır. Oyuna Mario'yu da davet eder. Aslında bu davet bir olaydır, bir karşılaşmadır, bir kurmadır. Mario o an tutuklu kalır, ruhu Beatrice'e tatlı bir sızıntıyla akar akar. O anda hissettiği vurgunu bağıra bağıra anlatacağı ve onu anlayacak **Neruda**'ya koşar. Âşık oldum, hastalandım ve bu hastalıktan kurtulmak istemiyorum, ona benim için bir şiir yazar mısın? diye **Neruda**'ya sızlanır. Bu sefer Yunanlıların Eros'u devreder. Bu aşkta acı çekmek vardır, arzu duymak vardır, heyecan vardır, coşku vardır, gözü karalık vardır. Nitekim bir gün gelir Beatrice'e **Neruda**'nın karısı Matilde için yazmış olduğu bir şiiri kendi şiiri gibi ezbere okur. Bu şiir "Gülüşün" başlıklı şiirdir:

Al ekmeği benden
İstersen havayı da;
Ama gülüşünden mahrum etme beni.

Tüm bu sözler o ana kadar Matilde'ye hiçbir erkek tarafından dile getirilmemiştir. Eros'un alanına Beatrice de dâhil olur. Gerçi ilk oyuna davet eden

zaten o olmuştur ama oyunu ileri bir seviyeye taşıyan da Mario'dur. İki kişi arasında bir kurma hali başlamıştır. Her ne kadar Beatrice'in teyzesi bu duruma karşı olsa da Eros'un önüne kimse geçemez. Nitekim bir gece Beatrice Mario'yu postanede yalnız başına düşünceler içindeyken ziyaret eder. İki ateşli bedenin buluşması gerçekleşir. Nikâh şahitleri **Neruda**'dır. O akşam meyhanede bir kutlama yapılır. Kutlama esnasında **Neruda** yeni evli çiftlere bir söylemde bulunur, bir şiir okur ve kendisine gelen haberi paylaşır. Sürgün hayatı bitmiş ve kendi ülkesine dönme vakti gelmiştir.

Filmin bana göre Mario açısından üçüncü bölümü başlamıştır. Mario bu zaman zarfında **Neruda**'nın yalnızca aşk şiirleri yazan bir şair olmadığını, tüm ezilen halkların sesi olduğunu ve bu yüzden komünist olarak anıldığını da öğrenir. Komünizmin özgürlük ve eşitliğe geçiş için ne kadar önemli olduğunu anlar. Tam da o sıralarda seçimler yapılmaktadır, kendisinin komünist partiye oy vereceğini vurgulayarak söyler. Ama seçimi Hristiyan Demokratlar olarak anılan faşistler kazanır. Faşist temsilcinin bir vaadi de kasabaya su bağlatmaktır. Seçim kazanılır kazanılmaz bağlanacak su bir başka bahara kalır. İşte tüm bunların ışığında bir gün komünistler meydanlarda tüm işçilerle birlikte bir miting düzenlemek üzere buluşurlar. Mario da bu buluşmaya kendisini de işçi sınıfından sayarak bir şiirle katılır. Şiir **Neruda**'ya adanmıştır. Ancak ne yazık ki faşist idarenin müdahalesiyle bir kargaşa çıkar ve bu kargaşa da Mario ölür.

Mario'nun ölümünü yıllar sonra tekrar o kasabayı ziyaret ettiğinde öğrenen **Neruda**'ya Mario'dan kendisine dinletilmek üzere bir kaset kalmıştır. Bu kasette onun ilk olarak önerdiği sahilde gezinen Mario'nun kaydettiği doğaya ve yaşama ait tüm sesler yer almaktadır. Aslında Mario bu sefer Yunanlıların tanrısı Agape'ye dönüşüp her şeyi kapsayan, boşluğuna anlam katan, onu dolduran olmuştur. Meydanları dolduranların sesi bize yansırken kamera önce yakın, sonra uzak planda Mario'nun yürüdüğü sahilde durup bize bakan **Neruda**'ya odaklanır. Arkasında koca bir tepe, önünde engin bir deniz olan **Neruda**, sanki o an için aslında Mario olmuştur. Film Mario'nun bilinçlenme evresindeki üç aşamayla aşkın farklı kurma hallerinden geçerek bize de ışık tutar. Mario açısından tüm bu tasarım süreçlerinde hep iki kişi vardır. Öncesinde **Neruda**, sonra Beatrice, daha sonra ona yaşamın seslerinin kaydında yardımcı olan komünist posta müdürü ve nihayetinde meydanları dolduran binlerce kişinin sesi.